

VERVOLGONDERZOEK
GRAAF OTTOWEG | LOCHEM

ADVISEUR Ir. SICCO JANSEN 11-07-2018 | VERSIE 1.0

Jansen&Jansen
groenadviesbureau

VERVOLGONDERZOEK I LOCHEM

Adviseur:

Ir. Sicco Jansen

06 - 26 955 898

info@groenadviseurs.nl

Opdrachtgever:

Dhr. Ramdhani I Ramdhani Vastgoed

Jansen&Jansen
groenadviesbureau

Jansen&Jansen Groenadviesbureau

Veldwijk 7a, Holten

www.groenadviseurs.nl

Versie:

1.0

Datum:

11 juli 2018

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	04
2	SITUATIESCHETS & PLANNEN	05
3	WERKWIJZE & INSPANNING	08
4	RESULTATEN	10
5	TOETSING	14
6	CONCLUSIE	15

BIJLAGE 1 - *Overzichtsk kaart/projectgebied*

BIJLAGE 2 - *Voorgenomen ingreep*

BIJLAGE 3 - *Resultaten onderzoek*

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

In verband met de beoogde ontwikkeling van een nieuwe woonwijk aan de Graaf Ottoweg in Lochem heeft Jansen & Jansen Groenadviesbureau een quickscan Wet natuurbescherming uitgevoerd (2018). Uit de quickscan komt naar voren dat het noodzakelijk is om de functie van het plangebied voor vleermuizen, huismussen, gierzwaluwen, kerkuilen, steenuilen, boomkijkers en kamsalamanders verder te onderzoeken. De onderzoeksresultaten van het vervolgonderzoek naar de genoemde soorten staan in deze rapportage vervat.

1.2 DOEL

Het vervolgonderzoek heeft als doel om de volgende vragen te beantwoorden:

- Welke beschermde functies van vleermuizen, huismussen, gierzwaluwen, kerkuilen, steenuilen, boomkijkers en kamsalamanders zijn te verwachten in het plangebied?
- Leidt de voorgenomen ingreep tot overtreding van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming?
- Welke maatregelen kunnen worden genomen om eventuele overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen?

2 SITUATIESCHETS EN PLANNEN

2.1 SITUATIESCHETS

Het plangebied is gesitueerd aan de rand van de bebouwde kom van Lochem en grenst direct aan het riviertje de Berkel. Aan de zuidzijde wordt het plangebied omgeven door vrijstaande woningen en luxe appartementencomplexen met grote groene tuinen. Aan de noordzijde grenst het plangebied aan het riviertje de Berkel en een achterliggend kleinschalig landschap bestaande uit weiland, boomsingels en bosjes. Het plangebied zelf bestaat uit een oude silotoren die al jaren niet meer in gebruik is en het omliggende terrein. Het omliggende terrein bestaat uit een combinatie van ruigtekruiden, opslag van bomen en struiken (van 10 tot 20 jaar oud), enkele solitaire bomen > 30cm en een boomgroep van oude populieren. Zie bijlage 1 en figuur 1 voor een kaart van het plangebied. Zie figuur 2 voor een foto overzicht van het plangebied.

Binnen het plangebied zijn de volgende ecotopen aanwezig:

- Bebouwing: oude silotoren, geen spouwmuren, pannendak, veel openingen, toegankelijke kelder;
- Vegetatie: boomgroep bestaande uit oude populieren;
- Vegetatie: solitaire bomen > 30cm;
- Vegetatie: opslag van bomen en struiken;
- Vegetatie: ruigtekruiden en gras;
- Ondiep water (aangelegde vijver).

Figuur 1: Kaart met een overzicht van het plangebied (bron basiskaart: maps.google.nl).

2.2 PLANNEN

Het voornemen is om de bestaande bebouwing (oude silotoren) en het meeste van de bestaande vegetatie te verwijderen, om op de vrijgekomen locatie ongeveer 20 ruime woningen te ontwikkelen. Wat betreft bebouwing zal de nieuwe bebouwing lijken op de woningen rondom het plangebied; vrijstaand en met ruime tuinen. Zie figuur 3 voor een overzichtskaat van het plangebied in de beoogde nieuwe situatie (ook te vinden in bijlage 2). Onderstaand een overzicht van werkzaamheden uitgezet in tijd:

Fase 1: Bouwrijp maken

- Winter 2018-2019 voorbereidende werkzaamheden op het bouwrijp maken
- April 2019 – oktober 2019 bouwrijp maken

Fase 2: Bouw woningen

- Vanaf oktober 2019

Figuur 3: Kaart met een overzicht van de voorgenomen ingreep (bron basiskaart: maps.google.nl).

Figuur 2

Impressie van de oude silotoren

Overzicht van het omliggende terrein

3 WERKWIJZE EN INSPANNING

In de onderstaande paragrafen wordt voor elke onderzocht soort of soortgroep de geleverde onderzoeksinspanning beschreven.

3.1 HUISMUSSEN

Het huismussenonderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen als gesteld in het kennisdocument Huismus (Bij12, 2017). Voor het onderzoek zijn twee veldonderzoeken uitgevoerd in de daarvoor geschikte periode. Zie onderstaande tabel voor een overzicht van de data waarop veldonderzoeken zijn uitgevoerd.

Datum	Type onderzoek	Onderzoeker	Weersomstandigheden
02-04-2018	Nestplekken	S Jansen	13 C, half bewolkt, geen regen, 3 bft
01-05-2018	Nestplekken	H Jansen	12 C, licht bewolkt, geen regen, 4 bft

3.2 GIERZWALUWEN

Het gierzwaluwenonderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen als gesteld in het kennisdocument Gierzwaluw (Bij12, 2017). Voor het onderzoek zijn drie veldonderzoeken uitgevoerd in de daarvoor geschikte periode. Zie onderstaande tabel voor een overzicht van de data waarop veldonderzoeken zijn uitgevoerd.

Datum	Tijdstip	Type onderzoek	Onderzoeker	Weersomstandigheden
04-06-2018	Avond	Nestplekken	S Jansen	18 C, helder, geen regen, 3 bft
20-06-2018	Avond	Nestplekken	H Jansen / S Jansen	24 C, helder, geen regen, 2 bft
05-07-2018	Avond	Nestplekken	S Jansen	24 C, helder, geen regen, 2 bft

3.3 VLEERMUIZEN

Voor het onderzoek naar vleermuizen is zoveel mogelijk gewerkt conform de richtlijnen van het Vleermuizenprotocol 2017. Voor de veldonderzoeken is gebruik gemaakt van een batdetector, type Petersson D240X. De batdetector vangt de ultrasone geluiden van vleermuizen op en maakt deze hoorbaar voor het menselijk gehoor. Middels analyse-software zijn opgenomen geluiden achteraf te analyseren. Dit is in sommige gevallen noodzakelijk omdat enkele vleermuissoorten zeer moeilijk in het veld te determineren zijn.

Naast regulieronderzoek met behulp van de batdetector is de bebouwing ook fysiek gecontroleerd op de aanwezigheid van overwinterende dieren. In de onderstaande tabel is een overzicht van de data waarop de veldonderzoeken zijn uitgevoerd weergegeven.

Datum	Tijdstip	Type onderzoek	Onderzoeker	Weersomstandigheden
22-09-2017	Avond	Paarverblijfplaatsen/zomer verblijfplaatsen	H Jansen / S Jansen	16 C, helder, geen regen, 2 bft
14-10-2017	Avond	Paarverblijfplaatsen/zomer verblijfplaatsen	H Jansen / S Jansen	20 C, helder, geen regen, 2 bft
20-02-2018	Avond	Winterverblijfplaatsen	S Jansen	-1 C, helder, geen regen, 2 bft

19-05-2018	Avond	Kraamverblijfplaatsen/ zomerverblijfplaatsen	H Jansen / S Jansen	13 C, licht bewolkt, geen regen, 2 bft
20-06-2018	Ochtend	Kraamverblijfplaatsen/ zomerverblijfplaatsen	H Jansen / S Jansen	17 C, helder, geen regen, 2 bft
20-06-2018	Avond	Kraamverblijfplaatsen/ zomerverblijfplaatsen	H Jansen / S Jansen	24 C, helder, geen regen, 2 bft

3.4 UILEN

Voor het onderzoek naar steenuilen is zoveel mogelijk gewerkt volgens de richtlijnen van de kennisdocumenten van BIJ12 en de inventarisatie protocollen van het Netwerk Groene Bureaus. Voor het uilenonderzoek zijn 4 gerichte onderzoeken uitgevoerd. Tijdens 1 van de onderzoeken werd de bebouwing fysiek onderzocht op sporen. Verder werd tijdens de vleermuisonderzoeken ook specifiek uitgekeken naar uilen. Zie de onderstaande tabel voor een overzicht van de onderzoeksmomenten.

Datum	Tijdstip	Type onderzoek	Onderzoeker	Weersomstandigheden
20-02-2018	Avond	Nestplekken + zoeken sporen	S Jansen	-1 C, helder, geen regen, 2 bft
23-03-2018	Avond	Nestplekken	S Jansen	5 C, helder, geen regen, 3 bft
03-04-2018	Avond	Nestplekken	S Jansen	11 C, licht bewolkt, geen regen, 2 bft
20-06-2018	Avond	Nestplekken, voeren v. jongen	H Jansen / S Jansen	24 C, helder, geen regen, 2 bft

3.5 OVERIGE SOORTEN

Voor het onderzoek naar boomkikkers en kamsalamanders is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de inventarisatie protocollen van het Netwerk Groene Bureaus. Er is specifiek onderzoek gedaan naar voortplantingswater (de vijver op het terrein). Hiervoor zijn in totaal twee onderzoeken uitgevoerd, waarbij geluisterd werd naar zang van boomkikkers en waarbij werd gezocht naar eieren/exemplaren van de kamsalamander. Zie de onderstaande tabel voor de onderzoekdata.

Datum	Tijdstip	Type onderzoek	Onderzoeker	Weersomstandigheden
03-04-2018	Avond	Voortplantingswater	H Jansen	11 C, licht bewolkt, geen regen, 2 bft
02-05-2018	Avond	Voortplantingswater	S Jansen	13 C, licht bewolkt, geen regen, 2 bft

3.6 VOLLEDIGHEID INVENTARISATIE

Alle onderzoeken zijn met zorgvuldigheid uitgevoerd conform de daarvoor geldende richtlijnen en protocollen. Ondanks deze zorgvuldigheid blijven de onderzoeken steekproeven gebaseerd op momentopnamen. Hierdoor is niet uitgesloten dat soorten en functies die niet zijn waargenomen op een ander tijdstip wel aanwezig zijn. Dit is echter acceptabel omdat de initiatiefnemer alles gedaan heeft wat redelijkerwijs gedaan kan worden om invulling te geven aan de wettelijke zorgplicht (artikel 1.11 Wet natuurbescherming).

4 RESULTATEN

4.1 HUISMUSSEN

Gedurende de specifieke onderzoeken gericht op de inventarisatie van huismussen zijn geen huismussen waargenomen in het plangebied of in de directe omgeving van het plangebied. Ook tijdens de onderzoeken naar andere soorten zijn geen huismussen waargenomen. Het kan redelijkerwijs worden uitgesloten dat er verblijfplaatsen van huismussen aanwezig zijn in het plangebied en in het bijzonder in de te slopen silotoren.

4.2 GIERZWALUWEN

Tijdens de gierzwaluwonderzoeken zijn geen waarnemingen gedaan die duiden op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van gierzwaluwen in de te slopen silotoren. Gedurende de veldonderzoeken waren geregeld gierzwaluwen zichtbaar. Deze gierzwaluwen toonden echter nimmer specifieke belangstelling voor de het plangebied en specifiek voor de te slopen silotoren. Ook tijdens de onderzoeken naar vleermuizen werden geen waarnemingen gedaan die duiden op het gebruik van de silotoren door gierzwaluwen. De aanwezigheid van jaarrond beschermde verblijfplaatsen van gierzwaluwen in de te slopen silotoren molen kan redelijkerwijs worden uitgesloten.

4.3 STEENUILEN EN KERKUILEN

Zowel tijdens de quickscan als tijdens het eerste uilenonderzoek is de silotoren fysiek geïnspecteerd op de aanwezigheid van sporen van uilen. Hierbij werden enkel oude sporen aangetroffen (zie ook de uitleg in de quickscan). Tijdens de veldonderzoeken naar verblijfplaatsen van uilen en tijdens de vleermuisonderzoeken werden geen uilen waargenomen in en rond de te slopen silotoren. Voor het onderzoek naar steenuilen werd de roep van de steenuil afgespeeld (mobiele telefoon met speaker). In geen van de gevallen werd een reactie ontvangen. Het kan redelijkerwijs worden uitgesloten dat er verblijfplaatsen van uilen in het plangebied aanwezig zijn.

4.4 BOOMKIKKER EN KAMSALAMANDER

Tijdens het veldonderzoek van de quickscan, uitgevoerd in de winter, werden enkele laagtes met water en een kleine vijver aangetroffen in het plangebied. Door de ligging nabij het riviertje de Berkel kon de aanwezigheid van boomkikkers en kamsalamanders niet op voorhand worden uitgesloten. Tijdens de veldonderzoeken in de daarvoor geschikte periode bleken de eerder ontdekte laagtes en vijver echter nauwelijks te voldoen aan de eisen voor geschikt voortplantingswater voor de twee soorten. De laagtes waren volledig uitgedroogd en overgroeid. De vijver was enorm gekrompen in omvang (drogere omstandigheden) en was volledig beschaduwed door bomen.

Gedurende de twee onderzoeken werden geen exemplaren van de boomkikker gehoord. Ook werden geen exemplaren of eieren van de kamsalamander in de vijver aangetroffen. Tijdens de onderzoeken naar vleermuizen werden geen boomkikkers gehoord of waargenomen. De aanwezigheid van de boomkikker en kamsalamander in het plangebied en specifiek in de vijver kan redelijkerwijs worden uitgesloten.

4.5 VLEERMUIS

Het plangebied en geschiktheid

In de quickscan worden de te slopen silotoren en de te kappen populieren aangegeven als po-

tentiele verblijfplaatsen voor vleermuizen. Uit een visuele inspectie van de gebouwen en bomen, tijdens de winterperiode, leerden we het volgende:

- Populieren: in de populieren zijn geen echt geschikte holten of spleten vastgesteld. Door de hoogte van de bomen is een volledige inspectie echter lastig;
- Silotoren: het gebouw heeft verschillende openingen in de dakranden, ook is de ruimte tussen de dakpannen en het dakbeschot toegankelijk. Daarnaast hebben vleermuizen door verschillende openingen toegang tot de kelder en de binnenzijde van de toren. Tijdens het winterse veldonderzoek is vastgesteld dat deze ruimtes echter niet geschikt zijn als winterverblijfplaats. De gemeten temperatuur was -1 graad Celsius. Verder was zowel de toren als de kelder windiger en vrij licht, dit door de vele ramen/luiken.

Waarnemingen

Gewone dwergvleermuis

De volgende waarnemingen werden gedaan:

- Er is een kraamverblijfplaats aanwezig in de silotoren. Tijdens de verschillende onderzoeken was het laagst waargenomen aantal uitvliegende dieren 7 en het hoogste aantal 15 dieren. De dieren hebben een verblijfplaats ergens hoog in de toren. Alle dieren vlogen via het op afbeelding 4 weergegeven raam naar buiten;
- Tijdens de onderzoeken naar zomerverblijfplaatsen werd op de zelfde locatie als de kraamverblijfplaats een zomerverblijfplaats van tussen de 3 en 7 dieren vastgesteld. Mogelijk wordt deze verblijfplaats tot laat in het najaar gebruikt. De verblijfplaats is niet geschikt als een echte winterverblijfplaats (zie bovenstaande paragraaf);
- Gedurende de najaarsonderzoeken werd één paarverblijfplaats vastgesteld in de dakrand van de silotoren;
- Het plangebied vormt een belangrijk onderdeel van het foerageergebied van de lokale populatie gewone dwergvleermuizen.

Ruige dwergvleermuis

Tijdens één van de najaarsonderzoeken werden 3 ruige dwergvleermuizen, foeragerend in het plangebied waargenomen. Gedurende verdere onderzoeken werden ze niet meer waargenomen.

Laatvlieger

Tijdens het eerste onderzoek naar kraamverblijfplaatsen werden twee uitvliegende laatvliegers waargenomen (uit de toren). Gedurende verdere onderzoeken werden geen uitvliegers meer waargenomen. Wel werd af en toe een foeragerend exemplaar gezien. Deze waren afkomstig uit de omliggende woonwijk. Waarschijnlijk gebruiken individuele (manlijke) exemplaren de silotoren af en toe als schuilplek (bij regen) of tijdelijke verblijfplaats in de zomer.

Gewone grootoorvleermuis

Tijdens het veldonderzoek waarbij de laatvliegers werden waargenomen werden ook 5-8 grootoorvleermuizen waargenomen in de toren van de silotoren. De grootoorvleermuizen foerageerden gedurende enige tijd in de silotoren, om hierna te vertrekken. Los van deze ene

waarneming werden geen andere waarnemingen gedaan van grootoorvleermuizen in het plangebied. Waarschijnlijk maakt een kleine kraamgroep af en toe gebruik van silotoren. Dit is niet ongebruikelijk, grootoorvleermuizen hebben een heel netwerk aan kraamverblijfplaatsen, waar vaak tussen gewisseld wordt.

Rossevleermuis

Tijdens alle onderzoeken werd één rosse vleermuis waargenomen die hoog, in oost-westelijke richting, over het plangebied vloog.

Figuur 4: Wat gaan we doen .. Locatie van de paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis (1) en het raam waardoor alle vleermuizen naar buiten vlogen (2).

Gebruik van het plangebied

Alleen de gewone dwergvleermuis maakt vast gebruik van het plangebied. De andere aangetroffen soorten maken af en toe gebruik van het plangebied. Het plangebied maakt een onderdeel uit van het leefgebied van deze soorten, maar de kern van het leefgebied ligt ergens anders. Gewone dwergvleermuizen maken op de volgende wijze van gebruik van het plangebied (zie ook figuur 5 en bijlage 3):

De toren van de silotoren vormt een vast uitvalsbasis voor een groep van 5-15 vleermuizen gedurende het jaar, afgezien van de echte winterperiode. Naast de toren gebruikt deze groep ook verblijfplaatsen in de omliggende woonwijk. Tijdens verschillende onderzoeken zijn gewone dwergvleermuizen waargenomen die uit de woonwijk in het noordwesten en uit de woonwijk in het westen van het plangebied kwamen vliegen. In de huidige situatie vormt het plangebied een belangrijk onderdeel van het foerageergebied, samen met de ruigten langs de Berkel en de parkachtige zone die zich uitstrekt zuidelijk van het plangebied.

Figuur 5: Functie van het plangebied voor gewone dwergvleermuizen (bron basiskaart: maps.google.nl).

Omgevingseffecten

De wijken die rond het plangebied liggen bestaan hoofdzakelijk uit particuliere vrijstaande woningen. In de wijken rond het plangebied zijn op korte termijn geen grootschalige verbouwingen geplant, die in korte tijd een groot aantal verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen vernielen.

5 TOETSING

5.1 EFFECTEN

Het is vastgesteld dat het plangebied een belangrijke functie heeft voor de gewone dwergvleermuis als verblijfplaats en als foerageergebied. In het plangebied is een kleine kraamverblijfplaats aanwezig, een zomerverblijfplaats voor enkele dieren en een paarverblijfplaats. Hiernaast wordt de te slopen silotoren ook af en toe gebruikt als zomer verblijfplaats door laatvliegers en als (kraam)verblijfplaats door gewone grootoorvleermuizen. Met het uitvoeren van de voorgenomen ingreep zullen deze verblijfplaatsen verloren gaan. Ook zal een deel van het foerageergebied van de aanwezige gewone dwergvleermuispopulatie verdwijnen.

Voor de gewone grootoorvleermuis en de laatvlieger zullen de gevolgen van de ingreep beperkt blijven. Aangezien deze soorten slechts een enkele keer en in kleine hoeveelheden zijn aangetroffen. Dit duidt erop dat de silotoren voor deze soorten geen belangrijke verblijfplaats is. Voor de gewone dwergvleermuis zijn de gevolgen aanzienlijker. Het is duidelijk dat de silotoren een behoorlijk belangrijk punt is in het netwerk aan verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis. Tijdens alle bezoeken zijn in ieder geval enkele uitvliegende dieren waargenomen. Wel is vastgesteld dat er in de omliggende wijken in ieder geval twee locaties zijn waar de lokale gewone dwergvleermuispopulatie nog meer gebruik van maakt. Het is dus niet het geval dat met het wegvallen van deze verblijfplaats alle verblijfplaats in één keer verdwijnen. Met het tijdig uitvoeren van compenserende maatregelen (ophangen van vleermuiskasten) kunnen de negatieve effecten van de ingreep tot het minimale worden beperkt.

Het is niet de verwachting dat met het uitvoeren van de voorgenomen ingreep de omgeving van het plangebied als geheel ongeschikt wordt als foerageergebied voor gewone dwergvleermuizen. Ten zuiden van het plangebied ligt een parkachtig gebied dat ideaal is als foerageergebied. In de huidige situatie wordt dit gebied ook al door de gewone dwergvleermuizen gebruikt als foerageergebied. Via de tuinen westelijk van het plangebied kan dit foerageergebied vanaf alle bestaande verblijfplaatsen bereikt worden.

5.2 TOETSING AAN DE WET NATUURBESCHERMING

Artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming (lid 1, 2, 4) verbiedt het opzettelijk doden, verstoren en onbruikbaar maken van verblijfplaatsen van vleermuizen. Het is aangetoond dat er verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis en laatvlieger in de silotoren aanwezig zijn. Met het uitvoeren van de voorgenomen ingreep zullen deze verblijfplaatsen onbruikbaar worden. Dit is een overtreding van Wet natuurbescherming (artikel 3.5, lid 4).

Het is niet aannemelijk dat met het uitvoeren van de voorgenomen ingreep de gunstige staat van instandhouding, zoals gedefinieerd in artikel 1.1 van de Wet natuurbescherming, van de gewone dwergvleermuis (gewone grootoorvleermuis en laatvlieger) in de omgeving van het plangebied wordt aangetast. Zoals wordt aangegeven in de bovenstaande paragraaf blijft er voldoende geschikt foerageergebied bestaan en wordt slechts één verblijfplaats (wel met meerdere functies) binnen het netwerk aangetast. Gezien er geen grote verbouwingen gepland staan in de wijk rond het plangebied (zie 4.5 Omgevingseffecten) mag er van uitgegaan worden dat de overige verblijfplaatsen binnen het netwerk intact zullen blijven. Als voldoende compenserende maatregelen worden genomen kan de aangetroffen populatie gewone dwergvleermuizen duurzaam blijven voortbestaan in en rond het plangebied.

6 CONCLUSIE

- Er zijn geen verblijfplaatsen van de huismus, gierzwaluw, steenuil en kerkuil aangetroffen in het plangebied. Ook is er geen voortplantingswater of andere functie van de boomkikker en kamsalamander aangetroffen in het plangebied. Wel zijn er verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen, gewone grootoorvleermuizen en laatvliegers aangetroffen in het plangebied.
- Deze beschermde verblijfplaatsen van vleermuizen zullen verdwijnen als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden. Het is noodzakelijk om een mitigatieplan op te laten stellen voor de genoemde vleermuissoorten.
- Verder is het noodzakelijk om een ontheffing aan te vragen bij de provincie Gelderland Voor het verstoren en vernielen van jaarrond beschermde verblijfplaatsen van vleermuizen.

BIJLAGE 1

Overzichtskaart/projectgebied (basiskaart afkomstig van: maps.bing.com)

BIJLAGE 2

De voorgenomen ingreep (basiskaart afkomstig van: maps.bing.com)

BIJLAGE 3

Resultaten (basiskaart afkomstig van: maps.bing.com)

'Groene Specialisten in het Planproces'

Jansen&Jansen
groenadviesbureau

Contact

Jansen&Jansen Groenadviesbureau
Velddijk 7a, Holten
www.groenadviseurs.nl